

درس ۶ یونان و روم

یونان باستان

۱. از کانون های مهم تمدنی قاره اروپا، در سرزمین های جنوب شبه جزیره بالکان و جزیره های مجاور آن در دریاهاى مدیترانه و اژه یونان نامیده می شود.
۲. وضعیت جغرافیایی یونان تأثیر بسزایی در زندگی یونانیان داشته است.
۳. موقعیت شبه جزیره ای یونان و برخورداری از سواحل طولانی با خلیج ها و بریدگی های مناسب برای ایجاد لنگرگاه ها، شرایط مناسبی را برای کشتیرانی و دریانوردی فراهم کرده است.
شکل گیری دولت شهرهای یونانی:
۴. حدود ۴۰۰۰ سال پیش، گروه هایی از اقوام هند و اروپایی از سمت شمال به یونان مهاجرت کردند.
۵. اطلاعات موجود درباره دوران اولیه سکونت مهاجران هند و اروپایی در یونان، متکی به حفاری های باستان شناسان و دو منظومه حماسی، یعنی «اودیسه» و «ایلیاد» سروده هومر، شاعر مشهور قرن ۸ ق.م است.
۶. آتن و اسپارت مهم ترین دولت شهرهای یونانی به شمار می رفتند و از دیگر دولت شهرها نفوذ و قدرت بیشتری داشتند.
۷. آتن مرکز فعالیت های فلسفی، علمی و هنری و نیز زادگاه مردم سالاری (دمکراسی) به شمار می رفت.
۸. اسپارت، جامعه ای نظامی گرا و جنگاور بود که به امور فرهنگی و هنری چندان علاقه ای نداشت.
تمدن مینوسی:
۹. در پی کاوش های باستان شناختی در اوایل قرن بیستم، آثار تمدنی کهن در جزیره کرت واقع در جنوب یونان کشف گردید. این تمدن به واسطه مینوس، شاه افسانه ای آن جزیره، تمدن مینوسی نامیده شد.
۱۰. افسانه جنگ تروا که در کتاب ایلیاد نقل شده، بازگوکننده یکی از آن یورش های دولت شهرهای یونانی به آسیای صغیر است.
۱۱. رقابت دولت شهرهای یونانی با حکومت هخامنشیان برای تسلط بر منطقه آسیای صغیر، موجب بروز کشمکش های طولانی و جنگ های بزرگی میان دو طرف در قرن ۵ ق.م. شد.
جنگ های داخلی یونان و برآمدن اسکندر مقدونی:
۱۲. پس از پایان جنگ های یونان و ایران، دولت شهر آتن به رهبری پریکلس، سیاستمدار آزادی خواه، به سرعت در مسیر پیشرفت و توسعه طلبی سیاسی و نظامی گام برداشت.
۱۳. دولت شهرهای مختلف یونانی به دو گروه رقیب و دشمن تبدیل شده بودند که آتن بر یکی و اسپارت بر دیگری فرمان می راند.
۱۴. در فاصله ۴۳ تا ۴۰۴ ق.م. سلسله جنگ هایی میان دو گروه رقیب (آتن و اسپارت) رخ داد که به جنگ های پلوپونزی مشهور است.
۱۵. حکومت هخامنشی در جریان این جنگ ها به طور پنهانی به اسپارت کمک مالی می کرد.
۱۶. جنگ های پلوپونزی سرانجام با پیروزی اسپارت پایان یافت.
۱۷. در همان دورانی که دولت شهرهای یونانی سرگرم رقابت و جنگ بودند، قدرت جدیدی در مرزهای شمالی یونان یعنی مقدونیه در حال ظهور بود.
۱۸. فیلیپ دوم، شاه مقدونیه با تشکیل ارتشی نیرومند از طوایف جنگجوی مقدونی، دولت شهرهای خسته و متفرق یونان را مطیع خود کرد و بر این کشور مسلط شد.
۱۹. اسکندر مقدونی، پسر و جانشین فیلیپ پس از آنکه شورش یکی از دولت شهرهای یونانی را فرونشاند، با سپاهی آماده به قلمرو هخامنشیان هجوم آورد.

فرهنگ و تمدن یونان باستان

۲۰. یونانیان از دستاوردهای تمدن های مصر، بین النهرین و ایران بهره بسیاری بردند و در عرصه های مختلف پیشرفت های چشمگیری کردند.
دین:
۲۱. یونانیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند. مهم ترین این خدایان، دوازده خدایی بودند که در کوه اکمپ جای داشتند و در رأس آنان «زنوس» خدای آسمان و آذرخش بود.

۲۲. آتنا، خدا بانوی خرد، محافظ شهر آتن به شمار می رفت.

۲۳. در یونان باستان، نفوذ و قدرت کاهنان به مراتب کمتر از مصر و بین النهرین بود.

۲۴. اولین دوره بازی های المپیک یونان باستان در ۷۷۶ ق.م. انجام شد.

حکومت و سیاست:

۲۵. در قرن های ششم و پنجم قبل از میلاد، نوعی مردم سالاری در یونان و به ویژه در دولت شهر آتن شکل گرفت که البته با نظام های مردم سالاری امروزی تفاوت داشت.

۲۶. در آتن، فقط مردان بالغی که از پدر و مادری آتنی به دنیا آمده بودند و شهروند آنجا محسوب می شدند، حق رأی داشتند و می توانستند در اداره امور دولت شهر مشارکت کنند.

۲۷. زنان، بردگان و بیگانگان مقیم آتن که اکثریت جمعیت آن دولت شهر را تشکیل می دادند، از حق رأی و شرکت در اداره امور سیاسی محروم بودند.

فلسفه:

۲۸. یونان و به ویژه شهر آتن، زادگاه فلسفه و پیشگام تفکر فلسفی محسوب می گردد.

۲۹. فلسفه یونان در قرن های پنجم و چهارم پیش از میلاد، با ظهور فیلسوفان بزرگی مانند سقراط، افلاطون و ارسطو به اوج خود رسید.

۳۰. فلسفه یونان، تأثیر زیادی بر فیلسوفان مسلمان به ویژه فیلسوفان ایرانی مانند فارابی و ابن سینا گذاشته است.

علوم:

۳۱. دانشمندان یونانی براساس روش علمی و با تکیه بر خرد به مطالعه پدیده های مختلف می پرداختند.

۳۲. بقراط، پزشک نامدار یونانی در عهد باستان به پدر علم پزشکی معروف است، نشانه های بیماری در بیمارانش را به دقت یادداشت می کرد و از این اطلاعات برای درمان بیمارانش دیگر استفاده می کرد. او اعتقاد داشت که بیماری ها علت های طبیعی دارند و مجازات هایی نیستند که خدایان فرستاده باشند.

۳۳. فیثاغورث، فیلسوف و ریاضی دان مشهور یونانی در عهد باستان می زیست.

هنر و ادبیات:

۳۴. در یونان باستان، ادبیات و هنرهای تجسمی، مخصوصاً انواع شعر، نمایشنامه نویسی، مجسمه سازی و معماری نیز شکوفا و پررونق بود.

روم

۳۵. شبه جزیره ایتالیا در شمال دریای مدیترانه، کانون شکل گیری تمدن و امپراتوری نیرومندی به نام روم در عهد باستان شد.

۳۶. شبه جزیره ایتالیا از شمال به جنوب به طول حدود ۱۲۰۰ کیلومتر گسترده است و عرض آن زیاد نیست.

۳۷. کوه های آلپ در شمال ایتالیا، مانع طبیعی به وجود آورده و گذرگاه های فراوان آن، معبر رخنه اقوام مختلف به شمال ایتالیا بوده است.

۳۸. کوه های مرکزی آبنین، شرق و غرب ایتالیا را از هم جدا می کند.

از رم تا روم:

۳۹. در حدود ۱۵۰۰ ق.م. گروهی از اقوام هند و اروپایی به ایتالیا پا نهادند و مزارع و روستاهایی را به وجود آوردند.

۴۰. شهر رم در مرکز ایتالیا از ادغام تعدادی از روستاها در کرانه رود تیبر پدید آمد.

۴۱. در سال ۵۰۹ ق.م. رومیان بر شاه این شهر شوریدند و حکومت جمهوری رم را تأسیس کردند.

۴۲. جمهوری رم در سال های میان ۵۰۹ تا ۲۶۴ ق.م. با شکست رقیبان و دشمنان خود گسترش پیدا کرد و بر سرتاسر شبه جزیره ایتالیا مسلط شد.

۴۳. در فاصله سال های ۲۶۴ تا ۱۳۳ ق.م. سلسله جنگ های بزرگی میان آن جمهوری از یک سو و حکومت کارتاژ و پادشاهان مقدونی رخ داد.

۴۴. رومیان با لشکرکشی به سرزمین های شرق دریای مدیترانه در غرب آسیا، بقایای حکومت سلوکیان را برانداختند.

۴۵. حکومت اشکانی در مقابل سپاه قدرتمند روم ایستادگی کرد و مانع پیشروی بیشتر آنان به سوی ایران شد.
۴۶. پس از آنکه امپراتور کنستانتین (۳۳۷-۳۰۶ م.)، پس از آنکه شهر (بیزانسیون / قسطنطنیه / استانبول) را به پایتختی برگزید، به تدریج زمینه تقسیم امپراتوری روم به دو بخش شرقی و غربی فراهم آمد.
۴۷. روم غربی در ۴۷۵ م. در اثر هجوم اقوام بیابانگرد نابود شد.
۴۸. روم شرقی تا سال ۱۴۵۳ م. که پایتخت آن توسط امپراتوری مسلمان عثمانی فتح شد، دوام آورد.

سیاست و حکومت روم

۴۹. در روم اشراف به واسطه مجلس سنا، و عامه مردم از طریق مجمع نمایندگان خود، در اداره امور کشور مشارکت می کردند.
۵۰. در روم ریاست قوه اجرایی به دو کنسول اعطا می شد که از میان اعضای سنا برای دوره یکساله، بدون تکرار، انتخاب می شدند.
۵۱. در قرن اول قبل از میلاد، جمهوری رم بر اثر رقابت سرداران جاه طلب دچار جنگ داخلی و آشفتگی شد.
۵۲. اکتاوین بر رقیبانش غلبه کرد و تغییراتی در نظام حکومتی جمهوری رم به وجود آورد. در نتیجه این تغییرات، قدرت اجرایی در اختیار یک فرد به عنوان شخص اول مملکت قرار گرفت که به آگوستوس و بعداً امپراتور معروف شد.

زندگی در روم

۵۳. به طور کلی فرهنگ روم از میراث یونانی در زمینه تعلیم و تربیت، دین، فلسفه و علوم و هنرها تأثیر فراوانی پذیرفت.
۵۴. برخی از باورهای کهن ایرانی مانند پرستش ایزد مهر (میترا) در قلمرو روم رواج یافت.
۵۵. برده‌داری پدیده‌ای بسیار رایج در قلمرو امپراتوری روم بود.
۵۶. در سال ۷۳ ق.م. بردگان به رهبری اسپارتاکوس قیام کردند و حکومت روم به زحمت و پس از دو سال، قیام را سرکوب کرد.
۵۷. برجسته‌ترین دستاورد هنری تمدن روم، در معماری و مجسمه سازی تبلور یافت.
۵۸. از دستاوردهای مهم تمدن روم، ایجاد شبکه پیشرفت های از جاده‌ها بود.

ظهور و گسترش مسیحیت

۵۹. در دوره سلطه رومیان بر سرزمین فلسطین، حضرت عیسی (ع) در آنجا به تبلیغ دین جدیدی پرداخت.
۶۰. پیشوایان یهود با آموزه‌های حضرت عیسی (ع) به مخالفت برخاستند.
۶۱. دین مسیحیت در زمان امپراتور کنستانتین رونق بی سابقه‌ای یافت.
۶۲. حدود ۵۰ سال بعد از کنستانتین، مسیحیت دین رسمی امپراتوری روم شد.